

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลังจากเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 พร้อมกับการประกาศสงครามของมหาอำนาจสหรัฐอเมริกาที่มีต่อกลุ่มอัลกออิดะฮ์ภายใต้การนำของอูซามะฮ์ บินลาเดิน ซึ่งสหรัฐอเมริกาถือว่าเป็นองค์กรก่อการร้ายสากลนั้น สายตาประชาคมโลกต่างก็จ้องมองมายังมุสลิมอย่างน่าพิศวง ศาสนาอิสลามกลายเป็นเป้าในวงสนทนาในทุกวงการ ตั้งแต่สภากาแฟในหมู่บ้าน วงการวิชาการ วงการการเมือง ตลอดจนวงการความมั่นคงทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและนานาชาติ ศาสนาอิสลามดูเหมือนจะเป็นจำเลยของประชาคมโลกในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด บรรดาสื่อมวลชน ตะวันตกและนักวิชาการตะวันตกบางท่านพยายามประ โคมข่าวและนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาอิสลามในบางประเด็นที่คลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริงจนทำให้ชาวตะวันตกและประชาคมโลกโดยรวมเข้าใจศาสนาอิสลามในบางประเด็นที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ Kalidah Tanvir Syed ที่เขียนไว้ในเรื่อง “Misconception About Human Rights and Women’s Rights in Islam” ว่าหลังจากเหตุการณ์ 11 กันยายน 2001 โลกหันมาให้ความสนใจต่อหลักคำสอนของศาสนาอิสลามมากขึ้น จากการโฆษณาชวนเชื่อของค่ายสื่อมวลชนตะวันตกที่ป้ายสีว่ามุสลิมเป็นผู้ก่อการร้ายทำให้ชาวตะวันตกเข้าใจคลาดเคลื่อนต่อศาสนาอิสลามในหลายประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสามประเด็นใหญ่ๆ คือ 1) ความเข้าใจผิดว่ามุสลิมเป็นผู้ก่อการร้าย อันเนื่องมาจากเชื่อในเรื่องหลักการชารีอะฮ์ 2) ศาสนาอิสลามปฏิเสธศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์และส่งเสริมให้มีการศึกษาในด้านศาสนาเท่านั้น และ 3) ศาสนาอิสลามกดขี่สตรีเพศ (Syed, 2008: 246-247)

ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเหล่านี้ยังมีน้ำหนักมากขึ้นเมื่อกองกำลังสหประชาชาติภายใต้การนำของสหรัฐอเมริกาสามารถโค่นอำนาจรัฐบาลมุสลิมกฏอลิบานในอัฟกานิสถานได้สำเร็จในปี ค.ศ. 2001 ซึ่งบรรดานักข่าวได้เข้าไปซุ่มดักและตีแผ่การละเมิดสิทธิสตรีอย่างรุนแรงของรัฐบาลกฏอลิบานที่อ้างว่าเป็นรัฐอิสลาม ชะตากรรมผู้หญิงชาวอัฟกันในช่วงการปกครองของรัฐบาลกฏอลิบานได้รับการบันทึกเป็นเอกสารและถูกเผยแพร่ออกไปสู่ทั่วโลก มีการรายงานว่าสตรีชาวอัฟกันถูกกีดกันไม่ให้เรียนหนังสือและไม่อนุญาตให้ทำงานนอกบ้าน พวกนางถูกลงโทษอย่างโหดร้ายทารุณเมื่อละเมิดกฏระเบียบที่รัฐบาลกฏอลิบานกำหนดไว้ แมรี แอน แฟรงก์ (Mary Anne Franks) ได้อธิบายกฏระเบียบที่เข้มงวดบางอย่างที่รัฐบาลกฏอลิบานได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการกับสตรีชาวอัฟกัน ดังนี้

1. สตรีจะต้องไม่ออกทำงานนอกบ้าน ยกเว้นสำหรับผู้ทำงานที่เกี่ยวกับสาธารณสุขหรือทำงานเกี่ยวกับสถาบันการศึกษาบางประเภทเท่านั้น
2. ไม่อนุญาตให้สตรีออกจากบ้านเรือนเว้นแต่ต้องมีมะหฺรอม¹ ร่วมอยู่ด้วย
3. ไม่อนุญาตให้สตรีที่ป่วยไปรักษากับแพทย์ที่เป็นชาย
4. สตรีจะต้องสวมใส่บุรกา (Burqa)² ตลอดเวลา
5. ไม่อนุญาตให้สตรีรวมตัวกันในกิจกรรมสาธารณะหรือกิจกรรมรื่นเริงต่างๆ
6. ไม่อนุญาตให้สตรีใช้เครื่องสำอาง
7. บ้านหน้าต่างกระจกบ้านที่มีสตรีจะต้องทาสีทึบเพื่อไม่ให้คนที่อยู่ภายนอกมองเห็น
8. ห้ามไม่ให้สตรีหัวเราะหรือพูดส่งเสียงดัง ห้ามไม่ให้สวมใส่รองเท้าส้นสูงหรือรองเท้าที่มีเสียง ห้ามใส่เสื้อผ้าที่ลึกลับ และห้ามเผยให้เห็นส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ห้ามออกมาชักเสื้อผ้าในที่โจ่งแจ้งหรือออกมาปรากฏตัวที่หน้าระเบียงบ้าน อีกทั้งห้ามกระทำการใดๆ อันเป็นการยั่วยวนอารมณ์เพศตรงข้าม

แฟรงก์ได้อธิบายอีกว่า ผู้หญิงที่ละเมิดกฎระเบียบที่เข้มงวดนี้จะถูกลงโทษโดยการเขียนตีถูกทรมาน หรือบางครั้งก็ถูกประหารชีวิต ผู้หญิงที่ทาเล็บสีที่นิ้วมือจะถูกตัดนิ้วมือทิ้ง หญิงหม้ายที่ไม่มีญาติผู้ชายที่สามารถนำนางออกไปซื้ออาหารในตลาดได้จะต้องอดตายอยู่ในบ้านและในช่วงการปกครองของรัฐบาลภูอลิบานมีสตรีฆ่าตัวตายเป็นจำนวนมาก ในวันที่ 6 ธันวาคม ค.ศ. 1996 กรมส่งเสริมการกระทำความดีและห้ามปรามความชั่วของรัฐบาลภูอลิบานได้ประกาศลงโทษสตรีตามกฎหมายอิสลามจำนวน 225 คนฐานความผิดเกี่ยวกับการแต่งกาย (Franks, 2003: 139-140)

บทความของแฟรงก์นี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของอีกหลายพันชิ้นงานเขียนที่ดีแต่ผู้ส่ายตาประชาคมโลกเกี่ยวกับการกระทำอันรุนแรงต่อสตรีของรัฐบาลภูอลิบานซึ่งเป็นรัฐมุสลิม แม้ว่าการประโคมข่าวอย่างครึกโครมของสื่อตะวันตกในเรื่องดังกล่าวนี้มีวาระซ่อนเร้นทางการเมืองอยู่ก็ตาม แต่ก็สามารถปลุกกระแสความหวาดกลัวต่อศาสนาอิสลาม (Islamophobia) ในหมู่ชาวตะวันตกได้สำเร็จระดับหนึ่ง อีกทั้งยังได้ตอกย้ำความเชื่อของคนบางกลุ่มที่เชื่อว่าศาสนาอิสลามกดขี่สตรีเพศได้เป็นอย่างดี

¹ มะหฺรอม (مَحْرَم) ความหมายในทางวิชาการหมายถึง ผู้ที่ไม่สามารถแต่งงานกันได้อันเนื่องมาจากเป็นญาติใกล้ชิดทางสายเลือด หรือจากการคูดนม หรือจากการแต่งงาน (Wazārah al-'Aawqāf wa al-Shu'ūn al-Islāmiyah, 1996: 36/200)

² หมายถึงเสื้อผ้าที่ปกปิดร่างกายทั้งหมดยกเว้นดวงตา

ในงานเขียนของซัยคุ อับดุลลอฮ์ มุฮัมมัด อับดุล อักบ์ร เรื่อง สตรีมุสลิมถูกกดขี่จริงหรือ ? กล่าวว่า ข้อตำหนิอย่างรุนแรงเรื่องหนึ่งของชาวตะวันตกที่มีต่อศาสนาอิสลามก็คือ การปฏิบัติต่อสตรี ซึ่งอักบ์ร ได้รวบรวมคำกล่าวขานที่คลาดเคลื่อนของบรรดาชาวตะวันตกที่มีต่อศาสนาอิสลามในเรื่องการปฏิบัติต่อสตรีไว้ ดังนี้คือ (อับดุล อักบ์ร, 2541: 65-70)

1. หญิงสาวมุสลิมไม่ได้รับอนุญาตให้ศึกษาเล่าเรียน
2. ผู้หญิงในอิสลามไม่ได้รับอนุญาตให้ออกไปนอกบ้าน
3. ผู้หญิงในอิสลามไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงานนอกบ้าน
4. ผู้หญิงในอิสลามจะต้องมอบทรัพย์สินทั้งหมดให้สามี
5. ผู้หญิงคนไหนที่แต่งงานกับชายมุสลิมจะต้องเป็นคนหนึ่งในจำนวนภริยาทั้งหมดของเขาย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และจะไม่สามารถคัดค้านได้

6. สตรีในอิสลามไม่ได้รับอนุญาตให้หย่าจากสามี

แม้ว่าอักบ์รและนักวิชาการมุสลิมหลายท่าน ได้อธิบายและชี้แจงข้อเท็จจริงในประเด็นต่างๆ ที่คลาดเคลื่อนเหล่านี้ในงานเขียนต่างๆ แล้วในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีงานเขียนทั้งที่เป็นหนังสือและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของชาวตะวันตกและผู้ไม่เข้าใจอิสลามออกมาโจมตีศาสนาอิสลามในประเด็นดังกล่าวนี้มากมายเป็นระลอกๆ

ความจริงแล้วประเด็นสถานภาพและบทบาทที่ควรจะเป็นของสตรีมุสลิมในสังคมปัจจุบันนั้นมีการถกเถียงกันในกลุ่มนักปราชญ์ทั้งที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมมาช้านานแล้ว ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นสองทัศนะใหญ่ๆ คือ

1) ทัศนะจารีตนิยม ซึ่งจำกัดบทบาทของสตรีมุสลิมในกิจการครอบครัวเป็นหลักและอนุญาตให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมภายนอกบางกิจกรรมที่จำเป็นเท่านั้น โดยอ้างอิงหลักฐานจากบทบัญญัติทางชะรีอะฮ์ทั้งที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ

2) ทัศนะด้านจารีตนิยม ซึ่งส่งเสริมและเปิดโอกาสให้สตรีมุสลิมมีส่วนร่วมในการสร้างชาติ (Nation-building) ในกิจกรรมต่างๆ ภายนอกครอบครัวอย่างกว้างขวางทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ตลอดจนการเมืองการปกครอง โดยยกหลักฐานปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ในยุคต้นของอิสลามที่สตรีมุสลิมมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ภายนอกมาสนับสนุนทัศนะของตน (Abdullah, 2003: 150-151)

แม้ว่าทั้งสองทัศนะในบางกรณีมีการใช้แหล่งอ้างอิงจากแหล่งเดียวกันแต่ก็มีการตีความปรากฏการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น กลุ่มจารีตนิยมได้อธิบายเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ท่านหญิงอาอิชะฮ์ ภริยาของท่านนบี ﷺ ออกมาเคลื่อนไหวแสดงจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกับเคาะลีฟะฮ์อะลี ซึ่งเป็นเคาะลีฟะฮ์อัลรอชิดคนที่สี่ จนนำไปสู่ศึกนองเลือด

ระหว่างมุสลิมด้วยกันนั้นเป็นหลักฐานแสดงถึงความหายนะของการมีส่วนร่วมของสตรีในกิจการการเมือง (Abdullah, 2003: 151) ในขณะที่กลุ่มด้านจารีตนิยมมองว่าการออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านเคาะลีฟะฮ์อะลีของท่านหญิงอาอีชะฮ์นั้นเป็นแบบอย่างของสิทธิสตรีอันชอบธรรมที่จะออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านผู้ปกครองที่พวกนางเห็นว่าไม่ถูกต้อง (Mernissi, 1996)¹

สถานภาพและบทบาทของสตรีมุสลิมในสังคมปัจจุบันในประเทศมุสลิมแต่ละประเทศก็มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลายซึ่งขึ้นอยู่กับความแตกต่างทางกฎหมาย ประเพณี วัฒนธรรม การตีความบทบัญญัติทางศาสนาและทัศนคติของพลเมืองแต่ละประเทศ นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอุตสาหกรรมซึ่งยกระดับสังคมชนบทจากฐานเกษตรกรรมสู่สังคมเมืองที่เป็นอุตสาหกรรมนั้นมีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทสตรีมุสลิมโดยตรงทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ (Sechzer, 2004: 270)

สถานภาพและบทบาทของสตรีมุสลิมในประเทศอินโดนีเซียซึ่งมีพลเมืองที่เป็นประชากรมุสลิมใหญ่ที่สุดในโลกไม่เหมือนกับสถานภาพและบทบาทของสตรีในราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบียซึ่งเป็นประเทศที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของมุสลิมทั่วโลก กฎหมายของประเทศอินโดนีเซียไม่บังคับให้สตรีมุสลิมคลุมศีรษะหรือสวมใส่หิญาบเมื่อออกนอกบ้านหรืออยู่ในที่สาธารณะ และอนุญาตให้สตรีสามารถมีบทบาททางการเมืองถึงระดับผู้นำสูงสุดของประเทศได้ ในขณะที่ราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบียมีกฎหมายบังคับให้สตรีต้องคลุมศีรษะเมื่อออกนอกบ้าน ห้ามไม่ให้สตรีออกจากบ้านโดยลำพัง และไม่อนุญาตแม้กระทั่งการออกไปจับจี้รถยนต์ให้แก่สตรีเพศ (Sechzer, 2004: 270) ในการตีความและปฏิบัติตามกฎหมายอิสลามนั้น โลกมุสลิมได้จัดตั้งสภาอวารที่มีชื่อว่า The Permanent Council for Scientific Research and Legal Opinion (CRLO) ขึ้นในประเทศซาอุดีอาระเบีย ซึ่งทำหน้าที่เป็นองค์กรที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามอย่างเป็นทางการ โดยมีสมาชิกซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายอิสลามจากทั่วโลกมุสลิมบ่อยครั้งที่รัฐบาลของราชอาณาจักรซาอุดีอาระเบียนำเอาความเห็นจากองค์กรนี้มาเป็นกฎหมายของประเทศ ตัวอย่างข้อพิจารณาบางประเด็นที่เกี่ยวกับสตรีขององค์กรนี้ เช่น การสวมใส่ยกทรงและรองเท้าส้นสูงของสตรี ซึ่งสภาแห่งนี้ได้ให้ความเห็นว่าอนุญาตให้สตรีสวมใส่ยกทรงเพื่อสุขภาพและเหตุผลทางการแพทย์เท่านั้น ส่วนรองเท้าส้นสูงนั้นเป็นที่ต้องห้ามในกฎหมายอิสลามเพราะทำให้สตรีดูสูงกว่าเป็นจริง (El Fadl, 2001: 177-178)

¹ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Elsadda, Hoda. 2001. Discourses on Women's Biographies and Cultural Identity: Twentieth-Century Representation of the Life of 'Ā'ishah Bint Abi Bakr. *Feminist Studies*. 27, no.1 (Spring).

สถานภาพและสิทธิสตรีในประเทศตุรกีซึ่งมีพลเมืองมากกว่าร้อยละ 90 นับถือศาสนาอิสลามมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับประเทศซาอุดีอาระเบีย รัฐบาลเซคคิวลาร์หรือฆารวาสนิยมของตุรกีไม่เพียงแต่ห้ามนำบทบัญญัติชะรีอะฮ์อิสลามมาเกี่ยวข้องกับรัฐเท่านั้น แต่ยังห้ามไม่ให้หญิงสาวตุรกีสวมใส่ผ้าคลุมศีรษะหรือหิญาบเข้าเรียนหนังสือในโรงเรียนของรัฐอีกด้วย ข้าราชการสตรีมุสลิมจำนวนไม่น้อยถูกไล่ออกจากงาน หรือลดตำแหน่งลง หรือไม่ก็ถูกโยกย้ายเพราะสาเหตุมาจากการสวมใส่ผ้าคลุมศีรษะ มีกฎหมายห้ามไม่ให้สตรีถ่ายรูปที่สวมผ้าคลุมศีรษะเพื่อทำบัตรประชาชนหรือทำใบอนุญาตขับขี่ (Moore, 2000: 32) ซึ่งข้อห้ามดังกล่าวนี้ก็เป็นการละเมิดสิทธิสตรีมุสลิมในรูปแบบหนึ่ง

สถานภาพ บทบาทและสิทธิสตรีในประเทศมุสลิมปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตะวันออกกลางยังถูกละเลยและยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งในบางประเทศสตรีไม่มีสิทธิทางการเมืองแม้กระทั่งการลงเสียงเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมของสตรีอาหรับมุสลิมในการสร้างชาติอยู่ในระดับที่ต่ำมาก Valentine M. Moghadam ได้ศึกษาเกี่ยวกับสังคมสตรีอาหรับโดยกล่าวว่า ในประเทศอาหรับส่วนใหญ่ทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นสตรียังไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศเท่าที่ควร ทั้งนี้สาเหตุมาจากความเชื่อเกี่ยวกับเพศภาวะ (Gender Ideology) ที่จำกัดบทบาทสตรีไว้ในด้านครอบครัวเท่านั้น (Moghadam, n.d.: 29 cite in Abdullah, 2003: 148) เนื่องจากประเทศอาหรับส่วนใหญ่เป็นมุสลิม จึงมีความเชื่อว่าบทบาทสตรีมุสลิมอาหรับถูกจำกัดอันเนื่องมาจากกฎหมายอิสลาม ด้วยเหตุนี้บรรดานักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในโลกมุสลิมจึงได้จัดตั้งเครือข่ายสมัชชานานาชาติที่มีชื่อว่า Women Living Under Muslim Laws (WLUML) ขึ้นในปี ค.ศ. 1984 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือสตรีมุสลิมทั้งที่อยู่ในประเทศอิสลามหรือสังคมมุสลิมที่ถูกละเมิดสิทธิต่างๆ โดยอ้างกฎหมายอิสลาม ซึ่งปัจจุบันสมัชชานี้มีสมาชิกกว่า 70 ประเทศทั่วโลก (Rouhana, 2005: 178-179)

สำหรับสถานภาพและบทบาทของสตรีมุสลิมในประเทศมาเลเซียซึ่งศึกษาโดย Raihanah Abdullah พบว่าตั้งแต่อดีตสตรีชาวมาเลย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีในชนบทมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น การทำนา การกรีดยางและการแปรรูปอาหารทะเล เป็นต้น มากกว่าด้านการเมืองและการศึกษา แต่สำหรับสตรีชนชั้นสูงนั้นมักจะไม่เข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะนอกบ้าน จำนวนตัวเลขสตรีในมาเลเซียที่ทำงานในตำแหน่งบริหารระดับสูงยังมีจำนวนน้อยมาก ทั้งนี้มาจากสาเหตุแนวคิดที่เป็นอคติต่อเพศภาวะ (Gender Bias Concept) ที่ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคมส่วนใหญ่ในประเทศมาเลเซีย นอกจากนี้สตรีที่ได้รับการศึกษาด้านศาสนาไม่ค่อยมีโอกาสที่จะไปสู่ในตำแหน่งบริหารระดับสูงในองค์กรอิสลามหรือในสถาบันอิสลามต่างๆ ที่มีอยู่ทั่วไปในประเทศมาเลเซีย การที่สตรีไม่ค่อยมีโอกาสที่จะครอบครองตำแหน่งที่สำคัญเหล่านี้ไม่ใช่

เป็นเพราะเหตุผลทางวัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีเท่านั้น หากแต่มาจากเหตุผลความเชื่อทางศาสนาอีกด้วย (Abdullah, 2003: 125)

สถานภาพและบทบาทของสตรีมุสลิมในประเทศไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งประชากรส่วนใหญ่เป็นคนเชื้อสายมลายูนับถือศาสนาอิสลามนั้นไม่แตกต่างมากนักกับสถานภาพและบทบาทของสตรีมุสลิมในประเทศมาเลเซีย จากการศึกษาของดลมนรรัตน์ บากา พบว่า สตรีมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนใหญ่มีการศึกษาทั้งในด้านศาสนาและสามัญอยู่ในระดับต่ำ มีบทบาททางด้านสังคมและเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง และมีบทบาททางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ (ดลมนรรัตน์ บากา, 2540: 101-103) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิพงษ์ พรหมไพจิตร (2541: 64) ที่ศึกษาบทบาทของสตรีกับการพัฒนาสังคม กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี ซึ่งพบว่า สตรีส่วนใหญ่ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาสังคมและส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสที่จะแสดงบทบาทเกี่ยวกับพัฒนาสังคม อีกทั้งมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการศึกษา ด้านการสุขภาพอนามัย และในกิจกรรมทางสังคมอื่นๆ ในชุมชนในระดับน้อย มีสตรีมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวนน้อยมากที่ขึ้นมาเป็นผู้บริหารระดับสูงทั้งในองค์กรของรัฐและเอกชน มีสตรีมุสลิมจำนวนไม่กี่คนที่มีบทบาททางเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และไม่ปรากฏว่ามีสตรีมุสลิมแม้แต่คนเดียวที่มีโอกาสเข้าไปเป็นคณะกรรมการในสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั้งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเชื่อว่านอกจากวัฒนธรรมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีแล้วความเข้าใจต่อศาสนาอิสลามมีอิทธิพลสำคัญต่อบทบาทของสตรีมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดังนั้น เพื่อที่จะเข้าใจถึงบทบาทที่แท้จริงหรือบทบาทที่ควรจะเป็นของสตรีมุสลิมจึงจำเป็นต้องย้อนศึกษาบทบาทของสตรีมุสลิมที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์อิสลามโดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีมุสลิมในสังคมยุคสมัยของท่านนบี ﷺ ซึ่งเป็นสังคมกัลยาณชนยุคแรกของอิสลามและถือว่าเป็นยุคที่ประเสริฐและสมบูรณ์แบบที่สุด ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวยืนยันไว้ว่า

((خَيْرُ أُمَّتِي قَرْنِي ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ))

ความว่า " ผู้ที่ประเสริฐที่สุดในหมู่ประชาชาติของฉันคือ ผู้ที่มีชีวิตอยู่ในยุคของฉัน หลังจากนั้นผู้ที่มีชีวิตอยู่ในยุคถัดไปและยุคถัดไปตามลำดับ" (Bukhārī : 3650)

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับบทบาทต่างๆ ของสตรีมุสลิมในสังคมยุคสมัยของท่านนบี ﷺ นั้นเป็นมิติหนึ่งของการศึกษาสาระสำคัญของท่านนบี ﷺ ซึ่งมีความสำคัญยิ่งในอันที่จะเข้าใจหลักคำสอนที่แท้จริงของศาสนาอิสลามในเรื่องบทบาทสตรีมุสลิมได้อย่างถูกต้องและครบถ้วนรอบด้าน ทั้งนี้เพราะว่าสตรีมุสลิมในยุคนั้นล้วนแต่เป็นสาวุศิษย์ที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากท่านนบี ﷺ โดยตรง การแสดงออกหรือการกระทำใดๆ ที่เกี่ยวกับบทบาทสตรีของท่านนบี ﷺ มีนัยสำคัญทาง

บทบัญญัติอิสลาม เพราะว่าการแสดงออก การกระทำหรือการยอมรับของท่านบีมุหัมมัด ﷺ เป็นแหล่งที่มาของชะรีอะห์หรือบทบัญญัติของอิสลามที่มุสลิมทุกคนจะต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้ในอัลกุรอานไว้ว่า

﴿ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ

الْعِقَابِ ﴾

ความว่า “และการอันใดที่ท่านรسلได้นำมายังพวกเจ้าก็จงยึดเอาไว้และอันใดที่ท่านได้ห้ามพวกเจ้าก็จงละเว้นเสีย พวกเจ้าจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเข้มงวดในการลงโทษ” (Al-Hashr 59: 7)

และที่สำคัญที่สุดในยุคสมัยของท่านบีมุหัมมัด ﷺ นั้นเป็นยุคของการประทานครัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งอัลกุรอานทยอยลงเรื่อยๆ แก่ท่านบีมุหัมมัด ﷺ รวมเวลาประมาณ 23 ปี ตามสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคมในสมัยนั้น ดังนั้นสังคมในสมัยของท่านบีมุหัมมัด ﷺ จึงอยู่ในวงรอบการขึ้นนำของอัลกุรอานตลอดเวลา หากมีปรากฏการณ์ที่ไม่ถูกต้องเกิดขึ้นก็จะได้รับการแก้ไขหรือชี้แนะโดยอัลกุรอานทันที ตัวอย่างเช่น โองการที่ 10 ในซูเราะฮ์อัลมูมตะหิเนฮ์ (บทที่ 60) ถูกประทานลงมาห้ามไม่ให้ท่านบีมุหัมมัด ﷺ ส่งตัวบรรดาสตรีมุสลิมที่หนีออกจากครอบครัวและอพยพตามท่านบีมุหัมมัด ﷺ ไปยังนครมะดีนะฮ์คืนกลับไปยังครอบครัวของพวกนาง และ โองการที่ 12 ในซูเราะฮ์เคียวกันถูกประทานลงมาสั่งให้ท่านบีมุหัมมัด ﷺ รับผิดชอบหรือการบัยอะฮ์ของบรรดาสตรีมุสลิมที่เข้าไปให้การสัตยาบันต่อท่าน ในซูเราะฮ์อัลนุร (บทที่ 24) โองการที่ 1-12 พระองค์อัลลอฮ์ทรงเปิดเผยถึงความบริสุทธิ์ปราศจากมลทินของท่านหญิงอาอิชะฮ์หลังจากถูกคนกลุ่มหนึ่งที่ไม่มีหวังดีต่อครอบครัวของท่านบีมุหัมมัด ﷺ กล่าวหาและปรักปรำท่านหญิงอาอิชะฮ์ว่ามีชู้กับสะหาบะฮ์ท่านหนึ่ง และในซูเราะฮ์อัลนีส้าฮ์ทั้งซูเราะฮ์อัลกุรอาน ได้กล่าวถึงส่วนหนึ่งของสถานภาพและบทบาทของสตรีอย่างชัดเจน

นอกจากนี้สตรีมุสลิมในยุคสมัยของท่านบีมุหัมมัด ﷺ มีสถานะเป็นสะหาบียะฮ์¹ ของท่านบี ﷺ และในทัศนะของอะฮ์ลุลสุนนะฮ์ วัลญะมาอะฮ์² บรรดาสะหาบะฮ์ทุกท่านทั้งชายและ

¹ หมายถึงสตรีผู้ที่มีชีวิตร่วมสมัยกับท่านบีมุหัมมัด ﷺ ได้พบเห็นท่านบีมุหัมมัด ﷺ เข้ารับอิสลามและเสียชีวิตในสภาพที่เป็นมุสลิม ซึ่งอาจรายงานหะดีษหรือไม่รายงานหะดีษ หรือเข้าร่วมสนามรบกับท่านบีมุหัมมัด ﷺ หรือไม่เข้าร่วมรบก็ได้ (Ibn Hajar, 1853: 1/4)

² หมายถึงกลุ่มมุสลิมส่วนใหญ่ที่ยึดมั่นในแนวทางของนบีมุหัมมัด ﷺ อย่างเคร่งครัด

หญิงล้วนมีสถานภาพเป็นอะดะละฮ์ (عدالة)¹ (Ibn Hajar, 1853: 1/6-7) ซึ่งการปฏิบัติของพวกนางมี
 นัยสำคัญและสามารถใช้อ้างอิงทางกฎหมายได้ เสาหาบียาตเหล่านี้เป็นบรรพชนรุ่นแรกของ
 อิสลามที่ร่วมกันบากบั่นกับท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เพื่อศาสนาอิสลาม ซึ่งได้รับการยกย่องในอัลกุร
 อาน พร้อมกับได้รับความพึงพอใจจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ได้ตรัสไว้
 ในอัลกุรอานไว้ว่า

﴿وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَجْرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ
 رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
 أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

ความว่า “บรรดาบรรพชนรุ่นแรกในหมู่อพยพ (ชาวมุฮาญิร) และในหมู่ผู้ให้ความ
 ช่วยเหลือ (ชาวอันศอร) และบรรดาผู้ดำเนินตามพวกเขาด้วยการทำดีนั้น อัลลอฮ์
 ทรงพอพระทัยในพวกเขา และพวกเขาก็พอใจในพระองค์ด้วย และพระองค์ทรง
 เตรียมให้พวกเขาแล้วซึ่งบรรดาสวนสวรรค์ที่มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านอยู่เบื้อง
 ล่าง พวกเขาจะพำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล นั่นคือชัยชนะอันใหญ่หลวง” (Al-
 Tawbah 9: 100)

ด้วยเหตุนี้ การย้อนศึกษาบทบาทของสตรีมุสลิมในสังคมยุคสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
 สามารถให้ความกระจ่างในโจทย์ปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสตรีมุสลิมที่แท้จริงใน
 บริบทของศาสนาอิสลามได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ Kalidah Tanvir Syed ที่
 เสนอทางออกเพื่อจัดการความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนต่อบทบาทสตรีมุสลิมในปัจจุบันว่า จำเป็นจะต้อง
 ย้อนกลับไปสู่ความดั้งเดิมของศาสนาอิสลาม พร้อมกับศึกษาบทบัญญัติที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุร-
 อานและหะดีษที่เชื่อถือได้ (Syed, 2008: 256) ซึ่งในมิติทางประวัติศาสตร์การย้อนไปดูสังคมในยุค
 สมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ถือว่าเป็นการกลับไปสู่ความดั้งเดิมของอิสลามมากที่สุด บทบาทของ
 สตรีมุสลิมในสังคมยุคสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ถือว่าเป็นแบบอย่างอันสมบูรณ์แบบแก่สตรีมุสลิมทุก
 คนที่จะต้องถือปฏิบัติทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้เพราะว่านอกจากพวกนางได้รับการอบรมสั่ง
 สอนจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยตรงแล้ว บทบาทที่พวกนางได้แสดงออกมาในสังคมยุคนั้นได้รับการ
 ยืนยันจากอัลกุรอานถึงความพอพระทัยจากพระเจ้าอีกด้วย ซึ่งเป็นความปรารถนาอันสูงสุดของสตรี
 มุสลิมทุกคน

¹ อะดะละฮ์ในความหมายทางชะรีอะฮ์หมายถึง การยืนหยัดอยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง และห่างไกลจากสิ่งที่ต้องห้าม
 ทั้งหมด (Al-Jurjānī, 1985: 152)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาบทบาทต่างๆ ของเสาะหาบียาตในยุคสมัยของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เพื่อให้ทราบและเข้าใจถึงบทบาทที่แท้จริงของสตรีมุสลิมในทัศนะของศาสนาอิสลาม พร้อมกับนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวในการพัฒนาบทบาทของสตรีไทยมุสลิมในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้ตั้งหัวข้อวิจัยว่า “บทบาททางสังคมของเสาะหาบียาตในสมัยนบีมุหัมมัด ﷺ กับการประยุกต์ใช้กับสตรีไทยมุสลิมในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย”

1.2 คำถามวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามวิจัยไว้ 3 ข้อดังนี้คือ

1. เสาะหาบียาตในยุคสมัยของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้แสดงบทบาทต่างๆ ทางสังคมอย่างไรบ้าง
2. สตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบันได้แสดงบทบาทตามเสาะหาบียาตในยุคสมัยของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ หรือไม่ และปฏิบัติอยู่ในระดับใด
3. มีข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทของสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบันให้สอดคล้องกับบทบาทของเสาะหาบียาตในยุคสมัยของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้อย่างไรบ้าง

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “บทบาททางสังคมของเสาะหาบียาตในสมัยนบีมุหัมมัด ﷺ กับการประยุกต์ใช้กับสตรีไทยมุสลิมในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย” เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการดังนี้

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทต่างๆ ของเสาะหาบียาตในยุคสมัยของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามบทบาทเสาะหาบียาตของสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน
3. เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบันให้สอดคล้องกับบทบาทของเสาะหาบียาต

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยแบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนแรกเป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์ (Historical Methodology) ตอนที่สองเป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จากภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้ให้ข้อมูลหลักจากประชากรสตรีมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย ตอนที่สามเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จากภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview: IDI) กับผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนตอนที่สี่เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากภาคสนามโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) กับผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ด้านเอกสารตำรา ใช้เอกสารตำราที่เป็นแหล่งข้อมูลหลักและแหล่งข้อมูลรองที่เกี่ยวกับบทบาทต่างๆ ของเสาหาบียาตในยุคสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เท่านั้น
2. ด้านเนื้อหา ศึกษาบทบาททางสังคมของเสาหาบียาตในสมัยของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใน 4 ด้าน คือ 1) บทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรม 2) บทบาทด้านเศรษฐกิจ 3) บทบาทด้านการศึกษา และ 4) บทบาทด้านการเมือง
3. ด้านกรอบเวลา ศึกษาเฉพาะบทบาทของเสาหาบียาตในยุคสมัยนบีมุฮัมมัด ﷺ ตั้งแต่เริ่มแรกของการเผยแผ่ศาสนาอิสลามในปีที่ 13 ก่อนฮิจเราะฮ์ศักราช หรือคริสต์ศักราช 610 จนถึง การเสียชีวิตของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 11 หรือคริสต์ศักราช 632 เท่านั้น
4. ด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก ใช้สตรีไทยมุสลิมที่เป็นคณะกรรมการในองค์กรสตรีมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อัน ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส
5. ด้านผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันตุลาการ สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง ตัวแทนองค์กรสตรีมุสลิมและนักวิชาการที่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยอัน ได้แก่ จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เท่านั้น

1.5 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับภาษาที่ใช้ในวงการประวัติศาสตร์อิสลามและคำศัพท์อื่นๆ ที่ใช้ในการปฏิบัติการวิจัยที่ต้องทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันดังนี้

1. บทบาท หมายถึง พฤติกรรม การกระทำหรือความเห็นของเสาหาบียาต หรือของสตรีมุสลิมที่ส่งผลต่อสังคม โดยรวม ซึ่งผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ด้านดังนี้คือ

- 1.1 บทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง บทบาทของเสาหาบียาต หรือของสตรีมุสลิมในการแสดงความคิดเห็นหรือการกระทำที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมส่วนรวมในฐานะที่

เป็นสมาชิกของสังคม เช่น การออกมามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม กิจกรรมศาสนา การเผยแพร่ศาสนา การชักชวนให้กระทำความดีและห้ามปรามความชั่ว ตลอดจนการแต่งกายที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ของตนเองและสังคมส่วนรวม เป็นต้น

1.2 บทบาทด้านเศรษฐกิจ หมายถึง บทบาทของเศาะหาบียาต หรือของสตรีมุสลิม ในการแสดงความเห็นทางเศรษฐกิจ หรือการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจทั้งภายในบ้าน หรือนอกบ้าน เช่น การทำงาน การประกอบอาชีพ การหารายได้จุนเจือครอบครัว ซึ่งทำให้ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น ตลอดจนการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมซึ่งส่งผลให้สังคมมีเศรษฐกิจดีขึ้น

1.3 บทบาทด้านการศึกษา หมายถึง บทบาทของเศาะหาบียาต หรือของสตรีมุสลิม ในฐานะที่เป็นผู้ให้ความรู้ ผู้แสวงหาความรู้ หรือผู้สนับสนุน ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ ทำให้ครอบครัวและสังคมมีความรู้มากขึ้น

1.4 บทบาทด้านการเมือง หมายถึง บทบาทหรือพฤติกรรมของเศาะหาบียาต หรือของสตรีมุสลิมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง ความปลอดภัยของตนเองและความมั่นคงของรัฐ เช่น การภักดีต่อผู้นำ การให้สัตยาบันต่อผู้นำ การอพยพ การปกป้องประเทศชาติ การออกรบในสมรภูมิต่างๆ เป็นต้น

2. เศาะหาบียาต (صحابيات) เป็นคำพหูพจน์ของเศาะหาบียะฮ์ (صحابية) หมายถึง เศาะหาบะฮ์สตรีหรือสหายของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ที่เป็นกลุ่มสตรี โดยมีเงื่อนไขดังนี้ 1) ได้พบปะกับท่านนบีมุหัมมัด ﷺ 2) เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม และ 3) เสียชีวิตในสภาพที่เป็นมุสลิม

3. นบี (نبي) หมายถึง นบีมุหัมมัด ﷺ

4. สังคมในยุคสมัยนบีมุหัมมัด ﷺ หมายถึง สังคมอิสลามในยุคสมัยที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ มีชีวิตอยู่ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ยุคดังนี้คือ

4.1 ยุคมักกะฮ์ หมายถึง สังคมอิสลามในยุคสมัยที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ พำนักอยู่ในนครมักกะฮ์โดยนับตั้งแต่โองการแรกของอัลกุรอานถูกประทานลงมาจนถึงท่านนบีมุหัมมัด ﷺ อพยพไปยังนครมะดีนะฮ์

4.2 ยุคมะดีนะฮ์ หมายถึง สังคมอิสลามในยุคสมัยที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ พำนักอยู่ในนครมะดีนะฮ์ ซึ่งนับตั้งแต่เริ่มแรกที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ อพยพเข้าไปพำนักอยู่ในนครมะดีนะฮ์ จนกระทั่งท่านนบีมุหัมมัด ﷺ เสียชีวิตในปีฮิจเราะฮ์ศักราชที่ 11 หรือคริสต์ศักราชที่ 632

5. สังคมยุคญาฮิลียะฮ์ (جاهلية) หมายถึง สังคมชาวอาหรับก่อนที่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ประกาศศาสนาอิสลาม ซึ่งโดยปกติมักใช้กับช่วงเวลาประมาณหนึ่งศตวรรษก่อนการกำเนิดศาสนาอิสลาม

6. จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส

7. อัลลีเราะฮ์ (السير) หมายถึง ศาสตร์ว่าด้วยอัตชีวประวัติของนบีมุหัมมัด ﷺ และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในยุคสมัยของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยเรื่อง “บทบาททางสังคมของเสาะหาบียาตในสมัยนบีมุหัมมัด ﷺ กับการประยุกต์ใช้กับสตรีไทยมุสลิมในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย” ครั้งนี้คาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้

1. ได้ทราบถึงบทบาทต่างๆ ของเสาะหาบียาตในยุคสมัยของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ
2. ได้ทราบถึงระดับการปฏิบัติตามบทบาทเสาะหาบียาตของสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน
3. ได้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทของสตรีไทยมุสลิมในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยให้สอดคล้องกับบทบาทของเสาะหาบียาต

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาททางสังคมของเสาะหาบียาตในสมัยนบีมุหัมมัด ﷺ กับการประยุกต์ใช้กับสตรีไทยมุสลิมในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย” เป็นการวิจัยประยุกต์ โดยใช้แนวคิดของญามัล เอ บาดาวีย์ (Badawi, 1980) หะญี ไฟซอล บิน หะญี อุษมาน (Bin Haji Othman, 1993) และชะฮิร มุหัมมัด อับดุลลอฮ์ ฮิซาม อัลดีน (Hisām al-Dīn, 2002) มาเป็นกรอบกำหนดบทบาทต่างๆ ของเสาะหาบียาตออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) บทบาทด้านสังคมและวัฒนธรรม 2) บทบาทด้านเศรษฐกิจ 3) บทบาทด้านการศึกษา และ 4) บทบาทด้านการเมือง ซึ่งได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้กรอบแนวคิดของอัครอม ฎิยาห์ อัลอุมะรี (Al-Umari, 1994) ในการกำหนดแหล่งข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยแหล่งข้อมูลหลัก (المصادر الأصلية) และแหล่งข้อมูลเสริม (المصادر التكميلية) และใช้ระบบสายรายงาน (الإسناد) ตามกรอบแนวคิดของอัครอม ฎิยาห์ อัลอุมะรี (Al-Umari, n.d.) มุหัมมัด โมฮาร์ อะลี (Ali, 1997) และยุสรี อับดุลฆอนีย์ อับดุลลอฮ์ (Aduallah, 2004) เป็นหลักในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล พร้อมกับเสริมด้วยหลักความสอดคล้องกับปัญญา (الاستدلال بالمعقولات) และการเปรียบเทียบข้อมูล (مقايسة المعلومات) ตามแนวคิดของอบู อัลบิรูนิ อัลบิรูนิ (Al-Birūnī, 1878) ประกอบการ

พิจารณาข้อมูล เพื่อทราบถึงข้อเท็จจริงบทบาทต่างๆ ของเสาหาบียาต ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านสังคม และวัฒนธรรม 2) ด้านเศรษฐกิจ 3) ด้านการศึกษา และ 4) ด้านการเมือง

ตอนที่ 2 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จากภาคสนาม (Field Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งประกอบด้วยสตรีไทยมุสลิมที่ดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหรือเป็นแกนนำในองค์กรต่างๆ ของสตรีมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยจำนวน 6 องค์กร ดังนี้ คือ 1) ชมรมสตรีมุสลิมจังหวัดปัตตานี 2) ชมรมข้าราชการมุสลิมะฮ์จังหวัดนราธิวาส 3) ชมรมมุสลิมะฮ์จังหวัดนราธิวาส 4) ชมรมผู้นำมุสลิมะฮ์จังหวัดนราธิวาส 5) ชมรมมุสลิมะฮ์จังหวัดยะลา และ 6) กลุ่มมุสลิมะฮ์ ยิวมุสลิมจังหวัดยะลา (ยมย.) ทั้งนี้เพื่อทราบถึงระดับการปฏิบัติตามบทบาทเสาหาบียาตของสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จากภาคสนาม (Field Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview: IDI) กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 คน จากสถาบันตุลาการ สถาบันศาสนาและสถาบันการเมือง เพื่อทราบถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทของสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยให้สอดคล้องกับบทบาทของเสาหาบียาต

ตอนที่ 4 เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จากภาคสนาม (Field Research) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion: FGD) กับผู้ทรงคุณวุฒิอีกจำนวน 8 คน จากตัวแทนองค์กรสตรีมุสลิมและนักวิชาการ เพื่อทราบถึงข้อเสนอแนะในการพัฒนาบทบาทของสตรีไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยให้สอดคล้องกับบทบาทของเสาหาบียาต

แผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัย

